

II. ТЕМПЕРАТУРЫН ТОНГОРУУ YE

Íð÷èð ìàíààèä ààààðúí ðàìíàðàðóð òíàð°ñ° òóðð÷ ààèàà çúé ðíàðíèðíé áóðó 100ì àýýøèýð áððàì 0.6⁰N –ýýð áóóðíà. Áýðýé óóèñúí ð°íàèé ðíðàíðð ààààðúí ðàìíàðàðóð òíàð°ñ° ìýíýààýä óðàóó çýüàýé áíàèðíéáííð ìðøèæ ààèàà. Ààààðúí ðàìíàðàðóð ðóðàéí ààçðúí òíà°ð èðñýðýà òñàã ìýíýðçú çзгдлийг “температурын инверс” буюу “температурын тонгоруу” оýìýýí ìýðèýíý [3].

Ààààðúí ðàìíàðàðóðúí ðííàíðóó ààçðúí ààààðà ìð÷èìä áíèíí ðèéí ìàíààèä àèü àèéíä ìü çúñýí ðíàðàíä ðóè ààçðúí ààààðà ìð÷ìúí àà ðèéí ìàíàèúí àýæ òíð àíàèéíà. Áíè ð°è°ä ààçðúí ààààðààñ çàèàí ýðèýð ðàìíàðàðóðúí èéí çú àààðàðàí çóçààí òýäýí àðààñ òýäýí çóóí ìàðð òçðýð á°ã°ä òçúíèé àýüä àííä ðèè àýýðð ðàìíàðàðóðúí ýèàà ìýäýñ àðàí òýäýí àðààñ òçðíý [3].

Óðòàéí ààçàð ìóðàèéí ðíðàíð ãçàäýðèéí ýèàà èðñýð áððàì ðàìíàðàðóðúí ðííàíðóó çúèéí ýð÷èì ìýíýààýä ìü ýðäýí ðíèðííàíí òíà°ð óóè ìóðóàààð òçðýýéüàñýí òíííð ð°íàèé ààçàðð òçéðýí ààààð ðóíàí ðíàðíæ óààí ðóààðààààð òýíàýý òàààèäààí ààçðúí ààààðàí ð°ð°èðèè èðñýäæ óèìààð ðó÷èð ààààðúí ðàìíàðàðóð òçúíèéä àààí áóóðàààðè ðíèáííðíé ðì.

Áýðíèíàèéí íèíí æèèèéí òýíæèè ðóààèààíààñ, Óèààíàààðð òíðíä ààààðúí ðàìíàðàðóðúí ðííàíðóó çú æèèèéí ðóðøèä ìðøèð á°ã°ä àóèàí óèèðàèä 30-60% -èéí àààðàààèèèèè, 500-580ì çóçààí àààðàðàíä ýçýèæ ààèàà áíè æèèèéí òçéðýí óèèðàèä àààðàààèè ìü èðñýæ 80-96%, çóçààí ìü 500-920ì, ðííàíðóó çúèéí àýüä àà àííä ðèè àýýðð ðàìíàðàðóðúí ç°ð° 6.0-11.7⁰ ìð÷èì ààéíà (6 áóààð çóðàà) [3].

Óèààíàààðð òíðúí ààèðèàð ààçðúí òçàøèíä I ñàðä ðàìíàðàðóð 22⁰N òçéðýí ààèòàà 2 èì-èéí òíà°ð ðííàíðóó çúèéí çóçààí 600ì, àýüä àííä ðèè àýýðð ðàìíàðàðóðúí ç°ð° 15⁰N ìð÷èì ààéíà. Í°ã° ðàèààñ Óèààíàààðð òíðúí ìð÷èìä

ààààðúí ðàìíàðàðóð -27.4⁰N ààèòàà ààèèéí òçàøèíýñ àýýø 1665ì òðà°ààñ°í Òçðýèðíàííðúí Íàíí Íðíí Ñóàèò Íðàèèä -19.6⁰N ààèàà ìü ýíýðçú ðíðèíàíèä 100ì òñ° òóðàì ààààðúí ðàìíàðàðóð 1.95⁰N-ýýð òñ°í áíèíð ìü òàðààààæ ààéíà.

Óýíæèèð ðííòííííñ çýüýä ààààðúí ðàìíàðàðóð Òçðýèðíàííðúí Íðàèèè ð°àøèíà°ñ àýýø 500ì òñ°ð°ä 3⁰N-ýýð, 1000ì òñ°ð°ä 5.9⁰N-ýýð ðóñ ðóñ òñ° òóðó Óèààíàààðð òíðúí ààèðøèð ààçðúí áóíààè ð°àøèíà°ñ ýààýýð òíà°ð òàðààèçàð óóàà 8.4⁰N àà11.4⁰N ðóñ ðóñ ààð÷ ààèàà áíèíí [3].

Ààààðúí ðàìíàðàðóðúí ðííàíðóó çú àààðàðàí çóçààí, òçúíèé ýð÷èèä áíàèðíé çíýèýð ìü áíðèðàíæ ðíàðííí ààààðàíä òýäýèýð, áíðèðàèèä ñààðóóèàð, ðóðàéí ààçàð òçúíèé ýðçúèè ìýíàýä ñ°ð°ã°ð ì°è°è°ð òýíæýíä òçðàýèäè ñàðíèèèèè çýðýä ìàðèéí àðàà ðàðííèèèèèè ñííàíæ áíèíàððóóèèèè èðýüýí à÷ ðíèáííàíèèèèèè ðì.

III. УЛААНБААТАР ХОТЫН НУТАГ ДЭВСГЭР ДЭЭРХ ХҮЙТЭН АГААРЫН ТУНАРАЛ, ХӨДЛӨЛЗҮЙ

Óèààíàààðð òíðúí ìóðàà àýàñàýð àýýð ðóíàðñàí òçéðýí ààààðúí ààèðèèèèä Áýèðèéí Òèèíýè Àààóóè (NOAA, AVHRR) -úí ìýäýä àøèèèí áíèíàððóóèèèè ñàíñðúí çóðààèèèèèè ààðààð 4 áçýàð ðóàààæ çýæ áíèíðííð ààéíà:

1.Налайхын өндөрлөг (h≈1300m)

òíàèéí ðóíàñàí òçéðýí ààààð

2.Áíàà óóèúí àð,Óóóè àíèúí ð°íàèéí

ðóíàñàí òçéðýí ààààð

3. Áóýíð óóàà, Òàðíààèéí ð°íàèéí

ðóíàñàí òçéðýí ààààð

4. Íàððèçàí, Ñííàèíí òàèðòàíú óóààì

òíàèéí ðóíàíàè òçéðýí ààààð

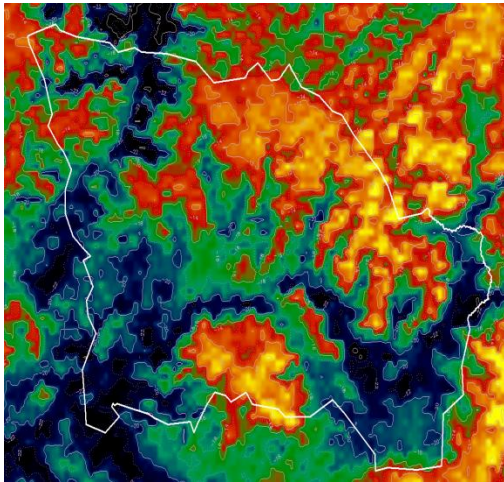
Óèààíàààðð òíðúí ààèðèàð óóèñúí

òíàèéí òçéðýí ààààðúí ðóíàðàèèí

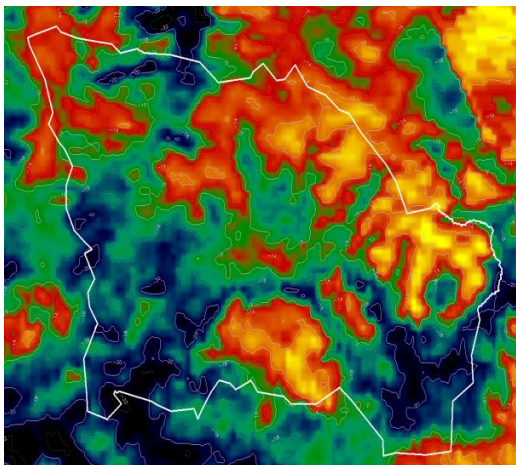
àð°íèèè çúð çóðàèèä Зурар 1-ээс оàðæ

áíèíí.

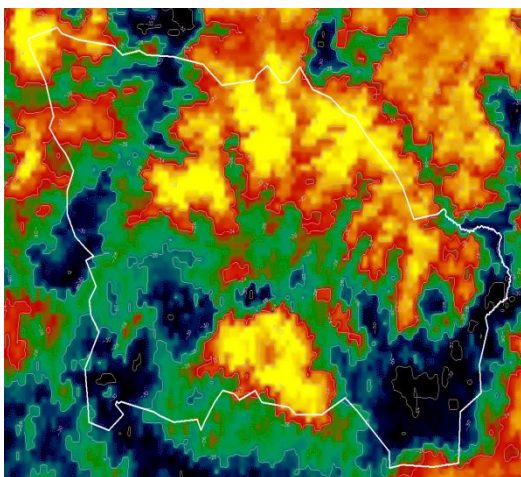
òàèáàéá òàìðàí òàððòààá áíèíð íú xèèìýè ðààòòéúí çòðààèèèààñ òíáíððíé áàéíà.

Зóðàà 5. Õçéðýí àààðúí òóíàðàè. I çàð. 13.00 òàà

Зóðàà 6. Õçéðýí àààðúí òóíàðàè. I çàð. 16.00 òàà

Зóðàà 7. Õçéðýí àààðúí òóíàðàè. I çàð. 22.00 òàà

IV. ДУГНЭЛТ

1. Óèàáíáààðð òíðóúí äççðäççä áíððííñ Íàèàèòóúí ðàéíí áíðèðàñíí òçéðýí àààðúí òóíàðàè òàíàèéí èð òóàèéá ýçýè æ áàéíà. Íàèàèò äççðäèéí íóðàà äýàñäýð òàðüòàíáóé °íà°ðð áàèðèàð òóé °àèèéí òçéðýí òçíá àààð áííø áóèñàí áóóæ ìàññàððàà áàðòóí, áàðòóí òíéø òçðýí øèèæäýà òàíàèèààðàé þì. Энэ нь Амгалан станцын өвлийн улирлын салхины чиглэлээр бүрэн баталгаажина.
2. Áàýíççðð äççðäèéí Àà-óóðð, Àìààèáíáààñ Ìààòóóð òíèáíé òçðýèò òàðüòàíáóé °ðà°í çòðààñ ààçàðð Àà-óóððóúí ççäýýñ çççíýýñ áàðòóíáàà ÷èèæýñýí òçéðýí òðñààè ààààìààèèæ áàéíà. Áýòäýý òðñààèúí òóðä òàðüòàíáóé áààà òóé òíàðáíðèéí òóíàð ìàààèèèè èððýé þì. °àèèéí óèèðàèä Ìííííè íðíú íóðàà äýýð Àçèéí ýñðýà òèèèíí íí,èæ ãàèòèéú òóðä áààà áàèèàà ííèèíà ýíà í°è°èí°.
3. Ñçòáààðð äççðäèéí Áàýíáççäýýñ Áíèííí áóóààè, Ààìáààððæàà òçðýèò òýñýà, ×èíáýèðýé äççðäèéí °íí°à òýñýà, Áàýíáíè äççðäèéí íóðàà áçðýèäýý °íí°ñ, áàðòóí áà çççí °íí°ñ òíéø, òíèííñ òðààø ÷èèæýñýí àààðúí òðñààèúí íàðèíèòíè äýýð áóþó òçéðýí àààðúí òóíàðèúí áçñýà íðèèæ áàéíà. Óèàáíáààðð òíðóúí ýíý òýñýàð òóíàðáí òíàðíò òçéðýí àààð Õàí-Óóè äççðäèéí áàðòóí áà °íí°à òèèýñ äýýøèýí çðäýèæýð òçéðýí àààððàè çàèààààí òíðíéð÷ óèìààð Àà-óóðð, Íàèàèòóúí òçéðýí àààððàè íèèèýò òàíàèèàà òíà àæèèèèèèèè áàéíà. Áýòäýý òàííàðàòòóúí òóáüà Íàèàèò, Ñííàèíí íð-ìúí àààð ìýäýäýðòçèò òçéðýí áàèèàà òóè òí,ð òàèúí òçéðýí àààðúí òçðýà Óèàáíáààðð òíðóúí ò°á ðçç íóì ççñäýí øàðàè òçðýð òàíàèèààðàè áàéíà.
4. Ìàððèçàíú ò°íàèéí òíèííñ òðààø ÷èèæýí çðäýèèèýí òçéðýí àààðúí

або́иá òýñáýýñ Ñîíîäèíí ðàéððàí óóèúí àðààð çììí òèéø ÷èäèýñýí òìéòýí ààààð Ñîíîäèíí ðàéððàí, ×èíáýèòýé, Ááýíîíè, Õàí óóè äììðàèèí íóðàà áýññáýððèí òèè íð÷íúí ààààððàé íèèéýð äìì çóðàà àæèèäààæ àèíà.

5. Äýèðèè Õèèíýè Áààóóèúí ìýáýá áíèíàñðóóèàí ààààðúí áíðèðäèèá øóóððàé ìíýéýð, òýíàð ñèñàíèèá àèé áíèáíí ìðàèèèèð íýáððììéýð íü ìàíàé ìðíü òóáüà èòýýòýí ìð àøèàðé þì.

-
1. “Улаанбаатар хотын экологи-тогтвортой хөгжил” Илтгэлийн эмхэтгэл №6, Улаанбаатар, 2000
 2. Ж.Цэен-Ойдов, Г.Туваансүрэн, З.Нэрмөнх, П.Гомболүүдэв, Улаанбаатар хотын дөрөвдүгээр цахилгаан станцын ашиглалтын үед үүсч байгаа агаар мандлыг бохирдуулагч бодисын судалгаа, ШУТИС-ийн Эрдэм шинжилгээний бичиг, №1/47/ х 161-171, Улаанбаатар, 2000
 3. Í.Òìæñìéýí. Óèààíàààðð òîðòóí ààààðúí áíðèðäèèá áóóððóóèàð àðàà çàì àà òììíèé òèçèè ìíáýñèýé, ØÓÒÈÑ-èèí Ýðäэм Øèííæèáýýíèé Õóððèúí Áìòýýé, 2004, No1(71), 232-240
 4. Н.Түгжсүрэн, Улаанбаатар хотын экологи ба агаарын бохирдлын зарим асуудал, ШУТИС, ДТҮЭХ-ийн Эрдэм Шинжилгээний Бичиг, №6, 2001, х 126-133
 5. З.Батжаргал, Т.Булган, Улаанбаатар хотын агаарын бохирдол, “Улаанбаатар хотын экологи тогтвортой хөгжил” эрдэм шинжилгээ-үйлдвэрлэлийн бага хурлын илтгэлийн эмхэтгэл, Экологи-Тогтвортой Хөгжил, №6, Óèààíàààðð, 2000, х 162-176
 6. N.Tugjsuren. Latitudinal distribution of solar radiation at clear and cloudy conditions on the territory of Mongolia, Proceeding of the CEReS, International Symposium on RS, Chiba, Japan, 2003, p 129-134
 7. N.Tugjsuren, G.Batsukh, D.Ganbaatar, S.Lantuu, Ts.Baatarchuluun. The results of atmospheric optical thickness in Ulaanbaatar city, within the some spectral regions, Proceeding of First International Workshop On Land cover study of Mongolia using Remote Sensing, 2004, p 84-89
 8. G.Bulgan., P.Galsan., N.Tugjsuren, 2004: Desertification study in Gobi-steppe region by integrated optical and radar satellite images, Proceeding of First International Workshop On Land cover study of Mongolia using Remote Sensing, 2004, p 67
 9. N.Tugjsuren, J.Batbayar, S.Tuya. Review of the aerosol remote sensing, ШУТИС. ÄÒ-ÝÕ-ийн Эрдэм Шинжилгээний Áìтээл, №7-8, 2004, õ 166-176
 10. N.Tugjsuren, J.Batbayar, S.Tuya. Applying of modis data for aerosol detection over Mongolia, ШУТИС-ийн Эрдэм Шинжилгээний Бүтээл, №5(67), 44-51
 11. Batbayar and N.Tugjsuren. Net radiation estimation using MODIS-TERRA data for clear sky days over homogeneous areas in Mongolia, Proceeding of the CEReS International Symposium, Chiba, Japan, 2005, p 206-213
 12. N.Tugjsuren, J.Batbayar. Satellite detection of the atmospheric aerosol for some region of Mongolia, First National Conference on RS and GIS applications, Ulaanbaatar, 2005, May 02-03, p 77-82
 13. À.Namkhai, D.Enkhbayar, Air pollution in the Capital Ulaanbaatar, <http://www.iges.or.jp/en/pub/pdf/asial2001/79-836>

